

ГЛОБАЛНО ТРЖИШТЕ МЕСА

М. Ђоровић¹, С. Стевановић¹, Верица Лазић¹

Резиме: У раду је дата регионално-компаративна анализа важнијих показатеља светског тржишта и промета меса, као изузетно значајне и у исхрани становништва неизоставне и незаменљиве прехранбене групе производа. Посебно су изучене тенденције, односно регионалне разлике у кретању обима, динамике и структуре производње и промета говеђег меса и меса бизона, свињског меса, живинског меса и овчјег и козјег меса. Дефинисани су региони, односно земље највећи произвођачи и највећи извозници и увозници ових производа.

Сходно претходном, утврђено је да код испитиваних појава постоје врло значајне регионалне разлике и да су оне последица бројних природних, привредних и друштвених чинилаца. У сагледавању кретања односа и степена утицаја наведених чинилаца на промене и правце кретања посматраних појава, коришћене су квантитативне и квалитативне методе истраживања тржишта.

Кључне речи: месо, светска производња, регион, светско тржиште, међународни промет, извоз, увоз.

1. Увод

Производња меса у свету има велики привредни и посебно нутритивни значај. У исхрани становништва се користи у свежем и прерађеном стању. Сходно овоме, циљ овог рада је да се методом компаративне анализе изуче регионалне разлике у кретању обима, динамике и структуре светске производње и међународног промета меса, како на нивоу континената тако и на нивоу земаља највећих произвођача и највећих извозника и увозника овог

¹ Др Милутин Т. Ђоровић, ред. проф., др Симо В. Стевановић, доцент, Верица М. Лазић, асистент приправник, Пољопривредни факултет, Београд, e-mail: djormi@agrif.bg.ac.rs; simo.stevanovic@agrif.bg.ac.rs; vlazic@agrif.bg.ac.rs.

производа. Предметне појаве су посебно анализирани за оне врсте меса које су од нарочитог значаја за домаћу производњу и тржиште, као што су: говеђе месо, свињско месо, овчје месо и живинско месо. Изучавањем наведених појава, остварује се битна претпоставка за потпуније истраживање домаћег тржишта и нарочито његовог укључивања у међународну размену посматраних производа. Из наведеног управо и произилази значај предметног рада, односно истраживања.

Истраживањем је обухваћено раздобље од 1989. до 2008. године. Појаве су најчешће анализирани на основу трогодишњих просека за подпериоде: 1989-1991., 1998-2000. и 2006-2008. год. Као извори података коришћене су, пре свега, међународне статистичке публикације од значаја за производњу и промет хране у свету. Значајно је коришћен интернет, затим, одговарајућа научна и стручна литература, као и резултати досадашњих истраживања аутора овог рада. У складу са изворима и карактеристикама података, у раду су примењене одговарајуће квантитативне и квалитативне методе истраживања тржишта.

2. Регионално-компаративна анализа светске производње меса

Са порастом броја становника, односно куповне моћи потрошача и других утицајних чинилаца, производња меса у свету поприма све већи привредни и посебно нутритивни значај. О прехрамбеном значају овог производа, најбоље говори чињеница да се преко њега за исхрану становништва на нивоу света обезбеђује највећи део потреба за протеинима анималног порекла, чија је биолошка вредност у односу на биљне знатно већа и структурно квалитетнија. Осим тога, месо је значајан извор и других за исхрану неопходних састојака (минерала, витамина и сл.), а и врсна је агроиндустријска сировина за производњу бројних високовредних и на тржишту веома цењених и скувих месних прерађевина.

Сходно претходном, производња меса је не само битан чинилац исхране становништва, већ је исто тако и значајан фактор укупног развоја светске привреде, а посебно пољопривреде и прехрамбене индустрије, односно тржишта и промета агроиндустријске робе. За многе земље извознице хране, месо и прерађевине од меса представљају не само значајне производе за покриће домаћих потреба, односно потрошње, већ су они истовремено и значајан извор девизних прихода.

Месо-укупно. Просечна годишња светска производња меса је на нивоу од око 286 милиона тона (табела 1). С просечном годишњом стопом раста од 2,5%, у последњем подпериоду у односу на први, односно базни, производња је повећана за 59%. Преко 75% светске производње меса дају Азија (44,9%) и

Америка (30,3%). Учешће Европе (18,3%) је знатно ниже, а посебно Африке (4,4%) и Аустралије и Океаније (2,1%). При овоме, просечна светска производња меса по становнику је око 43 кг. У односу на овај показатељ, редослед континента је знатно другачији. Наиме, водећу позицију по овом основу имају Аустралија и Океанија (177 кг), односно Америка (95 кг), а потом следе Европа (72 кг), Азија (32 кг) и Африка (13 кг). Очигледно је, да је производња меса по становнику у Азији и посебно у Африци, значајно испод светског просека.

Табела 1. Обим и динамика производње меса у свету
Table 1 Volume and dynamics of production of meat in the world

-У хиљ.тона -
- Thousands of tons -

Производ	Ø 1989 – 1991.	Ø 1998 – 2000.	Ø 2006 – 2008.	Индекс	
				Ø1998/00 Ø1989/91	Ø2006/08 Ø1989/91
Месо - укупно	179.803	229.768	285.900	127,8	159,0
Говеђе месо и месо бизона	55.307	59.126	65.083	106,9	117,7
Свињско месо	69.989	89.263	115.701	127,5	165,3
Живинско месо	40.913	65.537	86.774	160,2	212,1
Овчје и козје месо	9.624	10.969	14.042	114,0	145,9
Остало месо ¹⁾	3.970	4.873	4.300	122,7	108,3

Извор: сајт www.fao.org и обрачун аутора.

1) Коњско месо, магареће месо, месо од муле, зечје месо, месо дивљачи, птичје месо, камиље месо и месо пужева.

У структури светске производње меса, водећу позицију има свињско месо, са учешћем од око 41%. На другом месту је живинско месо, са учешћем од око 30%. Говеђе месо и месо бизона, са учешћем од око 23%, заузима трећу позицију, док је учешће овчјег и козјег меса са око 5% на четвртом месту. Последњу, пету позицију, са учешћем од свега 1,5%, заузима остало месо.

Говеђе месо и месо бизона. Светска производња говеђег меса и меса бизона је на нивоу од око 65 милиона тона. Уз врло скромну просечну годишњу стопу раста од 0,9%, у последњем подпериоду у односу на први, производња овог меса је повећана за 17,7%. Испољена динамика производње овог меса, резултирала је падом његовог учешћа у укупној светској производњи меса за високих 8%. Регионално посматрано, највећи део светске

производње говеђег меса и меса бизона остварује се у Америци (44,7%). Други велики произвођач је Азија (26,1%), а потом следе Европа (17,2%), Африка (7,5%) и најзад Аустралија и Океанија (4,5%). Међутим, ако се анализира производња овог меса по становнику, чији је светски просек 10 кг, редослед континента је другачији. Водећу позицију по овом основу има Аустралија и Океанија (85 кг), а потом следе Америка (32 кг), Европа (15 кг), Африка (5 кг) и најзад Азија (4 кг).

Посматрано по земљама, 15 највећих произвођача даје преко 62% светске производње говеђег меса и меса бизона. Лидери у производњи овог меса су САД (18,5%) и Бразил (12,1%), а потом следе: Кина 7,8%, Индија 4,3%, Руска Федерација 2,7%, Мексико 2,5%, Француска 2,3%, Канада 2,1%, Немачка 1,8%, Пакистан и Италија са по 1,7%, Велика Британија 1,3%, Јужна Африка и Колумбија са по 1,2% и Шпанија 1,1%. У светској производњи говеђег меса, Србија учествује са врло скромних 0,1%.

Свињско месо. Просечна годишња светска производња овог меса је око 116 милиона тона. Уз просечну годишњу стопу раста од 2,7%, у последњем подпериоду у односу на први, производња свињског меса је повећана за 65,3%. Испољеном динамиком производње, повећано је учешће овог меса у структури укупне светске производње меса за 1,6%. Преко 83% светске производње свињског меса дају Азија (61,1%) и Европа (22,2%), док је учешће Америке (15,6%) и посебно Африке (0,7%) и Аустралије и Океаније (0,4%) знатно ниже. У односу на светски просек производње по становнику од 17 кг, редослед континента је знатно другачији. Највећу производњу по овом основу имају Европа (35 кг) и Америка (20 кг), а потом следе Азија (18 кг), Аустралија и Океанија (15 кг) и најзад Африка (само 1 кг).

Петнаест највећих произвођача, даје око 84% светске производње свињског меса. Апсолутни лидер у производњи овог меса је Кина (50,6%), а потом следе: САД 8,5%, Немачка 4,0%, Шпанија 2,8%, Бразил 2,7%, Вијетнам 2,2%, Пољска 1,8%, Француска 1,7%, Канада 1,6%, Руска Федерација и Данска са по 1,5%, Италија 1,4%, Филипини 1,3% и Холандија и Јапан са по 1,1%. Учешће Србије у светској производњи свињског меса је скромно и износи 0,2%.

Живинско месо. У свету се просечно годишње производи око 87 милиона тона живинског меса. При релативно високој просечној годишњој стопи раста од 4%, у последњем подпериоду у односу на први, производња је повећана за 112,1%. Оствареном динамиком производње, повећано је учешће овог меса у укупној светској производњи меса за 7,5%. Преко 79% светске производње живинског меса дају Америка (43,8%) и Азија (35,6%), а потом следе Европа (15,3%), Африка (4,1%) и Аустралија и Океанија (1,2%). Но, ако се посматра производња овог производа по становнику, чији је светски

просек 13 кг, редослед континената је знатно другачији. Наиме, по овом основу водећу позицију има Америка (42 кг), а потом следе Аустралија и Океанија (30 кг), Европа (18 кг), Азија (8 кг) и Африка (4 кг).

Посматрано по земљама, 15 највећих произвођача даје преко 72% светске производње живинског меса. Највећи део производње се остварује у САД (22,4%), Кини (18,4%) и Бразилу (10,3%), а потом следе: Мексико 2,9%, Индија 2,5%, Руска Федерација 2,0%, Француска и Велика Британија са по 1,8%, Иран 1,6%, Индонезија и Јапан са по 1,5%, Канада и Аргентина са по 1,4% и Тајланд и Шпанија са по 1,3%. Учешће Србије у светској производњи живинског меса је изразито скромно и износи свега 0,1%.

Овчје и козје месо. У свету се производи преко 14 милиона тона овчјег и козјег меса. Уз просечну годишњу стопу раста од 2%, у трећем подпериоду у односу на први, производња је повећана за 45,9%. Испољеном динамиком производње, смањено је учешће овог меса у укупној светској производњи меса за 0,4%. Скоро 62% светске производње овчјег и козјег меса даје Азија, а потом следе Африка (15,1%), Европа (10,2%), Аустралија и Океанија (8,8%) и Америка (4,1%). Међутим, ако се посматра производња по становнику, чији је светски просек 2 кг, редослед континената је знатно другачији. По овом основу, Аустралија и Океанија (36 кг) је апсолутни лидер у производњи овчјег и козјег меса. Производња у Европи, Азији и Африци, изједначена је са светским просеком, док је у Америци најнижа и износи свега 1 кг.

Петнаест највећих произвођача даје око 72% светске производње овчјег и козјег меса. Са учешћем од 34,2%, Кина је светски лидер у производњи овог меса. Остали велики произвођачи су: Индија 5,5%, Аустралија 4,6%, Нови Зеланд 4,0%, Пакистан 3,9%, Иран 3,5%, Судан и Велика Британија са по 2,4%, Турска 2,3%, Нигерија 1,8%, Шпанија 1,7%, Сиријска Арапска Република 1,5%, Алжир и Бангладеш са по 1,4% и Руска Федерација 1,1%. У светској производњи овчјег и козјег меса, Србија учествује са скромних 0,2%.

Остало месо. Ову групу производа чине све остале врсте меса које нису предмет појединачне анализе, а наведене су испод табеле 1. Сходно овоме, укупна светска производња ове групе производа је преко 4 милиона тона. При врло скромној просечној годишњој стопи раста од 0,4%, у последњем подпериоду у односу на први, производња је повећана за свега 8,3%. Са овако спором динамиком производње, учешће осталог меса у структури укупне светске производње меса смањено је за 0,7%. Регионално посматрано, највећи део светске производње ове групе производа остварује се у Азији (26,8%) и Африци (24,4%), а потом у Америци (20,5%) и Европи (19,1%), а најмањи у Аустралији и Океанији (9,2%). При овоме, просечна светска производња ове групе производа по становнику је 1 кг. У односу на овај показатељ, редослед континената у производњи осталог меса је знатно

другачији. Наиме, Аустралија и Океанија (11 кг) је на првом месту, док је производња у Европи, Америци и Африци изједначена са светским просеком, а најнижа је у Азији и износи свега 0,3 кг.

Сходно претходном, у односу на структуру и редослед учешћа појединих земаља у укупној светској производњи меса, структура и редослед земаља у производњи истог по становнику, значајно су другачији (табела 2).

Посматрано са овог аспекта и у односу на светски просек производње по становнику, Србија има релативно скромне позиције. Наиме, значајно већу производњу од светског просека по становнику остварује код свињског меса (100%), а скромније вишкове код овчјег и козјег (50%), односно говеђег меса (30%). Обим домаће производње живинског меса по становнику, значајно је испод светског просека (23,1%).

Табела 2. Регионално - компаративни преглед 15 највећих произвођача меса по становнику у свету

Table 2 Regional - comparative review of 15 largest producers of meat per capita in the world

- Ø 2006/2008. год., индекс нивоа: свет = 100,0 -
- Ø 2006/2008, Index level: World = 100,0 –

Земља	Кг	Индекс	Земља	Кг	Индекс
Говеђе месо и месо бизона			Свињско месо		
Свет	10	100,0	Свет	18	100,0
Уругвај	169	1.690	Данска	322	1.788,9
Нови Зеланд	153	1.530	Белгија	96	533,3
Ирска	132	1.320	Холандија	79	438,9
Монсерат	125	1.250	Шпанија	73	405,6
Аустралија	109	1.090	Аустрија	61	338,9
Аргентина	72	720	Кипар	61	338,9
Фокландска Острва	50	500	Канада	58	322,2
Бразил	41	410	Немачка	57	316,7
Канада	41	410	Пољска	55	305,6
САД	39	390	Ирска	49	272,2
Луксембург	38	380	Мађарска	49	272,2
Парагвај	36	360	Кина	46	255,6
Белорусија	30	300	Финска	40	222,2
Аустрија	26	260	Кукова Острва	40	222,2
Белгија	25	250	Белорусија	38	211,1
Србија	13	130	Србија	36	200,0

Наставак табеле 2.

Земља	Кг	Индекс	Земља	Кг	Индекс
Живинско месо			Овчје и козје месо		
Свет	13	100,0	Свет	2	100,0
Израел	74	569,2	Фокландска Острва	267	13.350
САД	64	492,3	Нови Зеланд	138	6.900
Белизе	53	407,7	Монголија	42	2.100
Барбадос	50	384,6	Аустралија	31	1.550
Брунеј	47	361,5	Исланд	29	1.450
Бразил	47	361,5	Туркменистан	20	1.000
Белгија	46	353,8	Ирска	17	850
Тринидад и Тобаго	45	346,2	Грчка	14	700
Аустралија	41	315,4	Оман	13	650
Холандија	41	315,4	Мауританија	12	600
Малезија	39	300,0	Кувајт	11	550
Мађарска	38	292,3	Фарска Острва	11	550
Јамајка	37	284,6	Сомалија	10	500
Чиле	37	284,6	Сиријска Арапска Репуб.	10	500
Канада	37	284,6	Бахреин	10	500
Србија	10	76,9	Србија	3	150

Извор: www.fao.org и обрачун аутора.

Утврђени регионални размештај у производњи меса, како по обиму тако и по структури, резултанта је бројних природних, друштвених и привредних чинилаца. Међутим, као најважнији чиниоци наводе се: бројно стање, структура и расни састав стоке и живине; прираст стоке и живине; продаја и откуп стоке и живине; обим клања стоке и живине; спољнотрговинска размена стоке и живине; број, структура и куповна моћ становништва; ниво економске развијености земље; развијеност пољопривреде и прехранбене индустрије; ниво научних, техничких и технолошких достигнућа; обим материјалних улагања у развој пољопривреде и посебно сточарства, и мере економске, односно државне политике земље.

Анализом учешћа развијених и неразвијених земаља, односно земаља у развоју, у укупној светској производњи појединих врста меса, констатовано је да развијене земље дају већи део светске производње говеђег меса и меса бизона (око 55%), док неразвијене земље и земље у развоју имају веће учешће у производњи свињског (57%), живинског (53%), овчјег и козјег меса (56%).

3. Регионално-компаративна анализа међународног промета меса

С обзиром на врло неуједначен регионални размештај производње и значај меса у исхрани становништва, истраживање међународног промета овог производа битна је претпоставка развоја не само његове производње и потрошње, већ и укупне привреде, а посебно сточарства, односно пољопривреде и агроиндустрије, како у националним тако и у међународним оквирима. Сходно овоме, у овом делу рада изучавају се: обим, динамика, структура, правци и водећи извозници и увозници меса укупно и појединим врстама.

Месо-укупно. Међународни промет меса је на нивоу од око 33 милиона тона и има позитиван тренд развоја (табела 3). С просечном годишњом стопом раста од 4,6%, у последњем подпериоду у односу на први, односно базни, промет је повећан за 136,8%. У односу на производњу остварени обим светског промета меса је релативно скроман и износи непуних 12%.

Регионално посматрано, са скоро изједначеним вредностима, Европа (42%) и Америка (41,1%) дају преко 83% светског извоза меса. Учешће осталих континената у светском извозу овог производа је изразито ниже. Азија учествује са 8,6%, а Аустралија и Океанија са 8,1%, док је учешће Африке скоро симболично и износи свега 0,2%. Истовремено, у светском увозу меса, у односу на све остале континенте, Европа има изразито високо учешће, чак 51,2%. Иза Европе, са релативно високим учешћем у светском увозу овог производа следе Азија (26%) и Америка (15,9%), док је учешће Африке (5,2%) и посебно Аустралије и Океаније (1,7%) знатно скромније.

У последњем подпериоду, у структури међународног промета меса доминантне позиције, односно највеће и скоро изједначено учешће имају живинско (33,9%) и свињско месо (32,9%), док је учешће говеђег меса и меса бизона (28,7%) нешто мало ниже, а овчјег и козјег (3,4%) и посебно осталог меса (1,1%), значајно мање и најниже.

Говеђе месо и месо бизона. Светски промет говеђег меса и меса бизона је на нивоу од око 9,5 милиона тона, што представља око 15% укупне светске производње овог производа. При просечној годишњој стопи раста од 2,5%, у последњем подпериоду у односу на први, промет говеђег меса и меса бизона повећан је за 61%. Но, упркос овом повећању, због интензивнијег пораста промета других врста меса, учешће говеђег меса и меса бизона у структури укупног међународног промета меса, опало је за 13,6%.

Регионално посматрано, највеће учешће у светском извозу говеђег меса и меса бизона има Америка (44,3%), а потом Европа (29,3%) и Аустралија и Океанија (19,2%). Учешће Азије (7,1%) у овом извозу је релативно скромно, а Африке (0,1%) симболично.

Табела 3. Обим и динамика међународног промета меса
Table 3 Volume and dynamics of international trade of meat

- У хиљ. тона -
- Thousands of tons -

Производ	Ø 1989 – 1991.	Ø 1998 – 2000.	Ø 2006 – 2008.	Индекс	
				Ø1998/00 Ø1989/91	Ø2006/08 Ø1989/91
ИЗВОЗ					
Месо – укупно	13.942	23.202	33.017	166,4	236,8
Говеђе месо и месо бизона	5.894	7.036	9.487	119,4	161,0
Свињско месо	4.180	6.814	10.858	163,0	259,8
Живинско месо	2.668	8.098	11.181	303,5	419,1
Овчје и козје месо	846	915	1.116	108,2	131,9
Остало месо ¹⁾	354	339	375	95,8	105,9
УВОЗ					
Месо – укупно	13.572	22.187	31.740	163,5	233,8
Говеђе месо и месо бизона	5.748	6.969	8.650	121,2	150,5
Свињско месо	3.926	6.739	10.637	171,7	270,9
Живинско месо	2.632	7.171	10.980	272,5	417,2
Овчје и козје месо	858	900	1.060	104,9	123,5
Остало месо ¹⁾	408	408	413	100,0	101,2

Извор: www.fao.org и обрачун аутора.

1) Коњско месо, магареће месо, месо од муле, зечје месо, месо дивљачи, птичје месо, камиље месо и месо пужева.

Паралелно са извозом, Европа (44,8%) је највећи увозник говеђег меса и меса бизона. Осим Европе, врло значајни увозници су Америка (25,1%) и Азија (22,1%), док је увоз Африке (6,9%) и посебно Аустралије и Океаније (1,1%) знатно нижи.

Посматрано по земљама, преко 90% светског извоза говеђег меса и меса бизона концентрисано је у оквиру 15 највећих извозника ове групе производа. Највеће учешће у извозу имају Бразил (22,3%) и Аустралија (14,3%), а потом следе: Аргентина (6,4%), Ирска, Нови Зеланд и Канада (са по 5,4%), САД (5,1%), Немачка (4,9%), Уругвај (4,8%), Холандија (4,6%), Парагвај и Француска (са по 2,8%), Пољска (2,7%), Италија (1,9%) и Шпанија (1,7%). Учесће Србије у светском извозу овог меса је врло скромно и износи свега 0,1%.

Петнаест земаља највећих увозника, апсорбује око 66% светског увоза говеђег меса и меса бизона. Највећи увозници ове групе производа су Руска Федерација (9,5%), Јапан (7,3%) и Италија (6,7%), а потом следе: САД (6,2%), Велика Британија (5,5%), Француска (4,7%), Мексико (4,1%), Холандија (3,9%), Египат (3,4%), Немачка (3,1%), Кореја (3,0%), Кина (2,5%), Грчка и Чиле (са по 1,9%) и Канада (1,8%). Учешће Србије у светском увозу говеђег меса је симболично и износи само 0,001%.

Свињско месо. У међународном промету се налази око 11 милиона тона свињског меса, што чини само око 10% укупне светске производње овог производа. Уз просечну годишњу стопу раста од 5,2%, у последњем подпериоду у односу на први, промет свињског меса је повећан за високих 159,8%. Остварена динамика промета резултирала је повећањем учешћа свињског меса у структури укупног светског промета меса за скоро 3%.

Са учешћем од преко 66%, Европа је апсолутни лидер у светском извозу свињског меса. Иза овог континента, као значајни извозници јављају се још и Америка (27,1%), односно Азија (6,2%), док је учешће Аустралије и Океаније (0,4%) и посебно Африке (0,1%) изразито скромно и симболично. Као и код извоза, Европа (63,8%) је истовремено и највећи увозник свињског меса. Поред Европе, велико учешће у светском увозу свињског меса имају и Азија (20,5%), односно Америка (11,7%), док је учешће Аустралије и Океаније (2,2%), односно Африке (1,8%), знатно ниже.

Скоро 91% светског извоза свињског меса даје 15 земаља највећих извозника овог производа. Водећи извозници, односно највеће учешће у светском извозу свињског меса имају Данска (12,8%), Немачка (10,8%) и САД (10,4%), а потом следе: Канада (9%), Холандија (8,8%), Шпанија (6,8%), Белгија (6,7%), Бразил (6,5%), Кина (5,4%), Француска (5,1%), Пољска (2,7%), Аустрија (1,7%), Италија (1,5%), Велика Британија (1,2%) и Ирска (1,1%). Србија, у светском извозу свињског меса има симболично учешће од свега 0,04%.

Преко 76% светског увоза свињског меса апсорбује 15 највећих увозника овог производа. Највећи увозници су Јапан (11,2%), Италија (10,1%), Немачка (9,8%) и Велика Британија (9,3%), а потом следе: Руска Федерација (6,4%), Француска (4,4%), САД (4,2%), Мексико и Кореја (са по 3,6%), Кина (3,5%), Холандија (2,8%), Грчка (2,2%), Румунија (2,0%), Пољска (1,7%) и Португалија (1,4%). Аналогно извозу, Србија и у светском увозу свињског меса има симболично учешће од 0,05%.

Живинско месо. Као и код производње, тренд међународног промета живинског меса је изразито позитиван. Уз просечну годишњу стопу раста од 7,8%, у последњем подпериоду у односу на први, промет живинског меса је

повећан за високих 319,1% и формиран је на нивоу изнад 11 милиона тона, што представља око 13% укупне светске производње овог производа. Остварена динамика промета, резултирала је повећањем учешћа живинског меса у структури укупног међународног промета меса за високих скоро 15%.

Регионално посматрано, са учешћем од преко 56%, Америка је апсолутни лидер у светском извозу живинског меса. На другом месту је, такође, са високим учешћем Европа (30,8%), док је учешће Азије (12,5%) знатно ниже, а Аустралије и Океаније (0,2%), односно Африке (0,1%) скоро симболично. Међутим, када је реч о увозу ове врсте меса, водеће позиције имају Европа (43,6%) и Азија (35,3%), а потом следе Америка (13%), Африка (7%) и Аустралија и Океанија (1,1%).

Преко 94% светског извоза живинског меса, даје 15 земаља највећих извозника овог меса. Са скоро изједначеним учешћем, водећи светски извозници су Бразил (27,1%) и САД (26,4%), а потом следе: Холандија (7,9%), Кина (6,7%), Француска (5,2%), Тајланд (4,0%), Белгија (3,6%), Немачка (3,2%), Велика Британија (2,5%), Пољска (1,9%), Канада (1,3%), Данска и Италија (са по 1,2%), Аргентина (1,1%) и Мађарска (0,9%). Учешће Србије у светском извозу живинског меса је врло скромно и износи свега 0,02%.

Паралелно са извозом, скоро 70% светског увоза живинског меса апсорбује 15 највећих увозника овог производа. Највеће учешће у светском увозу живинског меса имају Руска Федерација (12%), Кина (11,7%) и Јапан (8,2%), а потом следе: Велика Британија (6,2%), Мексико (5,5%), Немачка (5,1%), Саудијска Арабија (4,2%), Холандија (4,1%), Јужна Африка (2,4%), Француска (2,2%), Уједињени Арапски Емирати (1,8%), Белгија (1,7%), Канада (1,6%), Куба и Украјина (са по 1,5%). Србија у светском увозу живинског меса учествује врло скромно и са истим износом као и у извозу, са 0,02%.

Овчје и козје месо. У међународном промету се налази преко милион тона овчјег и козјег меса, што чини само око 8% укупне светске производње ове групе производа. Уз просечну годишњу стопу раста од 1,5%, у последњем подпериоду у односу на први, светски промет ове групе производа повећан је за око 32%. Скромнија динамика промета у односу на остале врсте меса, резултирала је падом учешћа овчјег и козјег меса у структури укупног међународног промета меса за скоро 3%.

Са учешћем од скоро 68% у светском извозу овчјег и козјег меса, Аустралија и Океанија је највећи извозник ове групе производа. Такође, са релативно високим учешћем, иза овог континента следи Европа (22,5%), док је учешће Азије (5,2%) и Америке (3,6%) знатно ниже, а Африке (1,1%) врло

скромно. Истовремено, највећи увозници ове групе производа су Европа (44%), Азија (26,7%) и Америка (16,6%), док Африка (7,3%) и Аустралија и Океанија (5,4%) имају најнижи увоз.

Петнаест земаља највећих извозника, даје чак око 92% укупног светског извоза овчјег и козјег меса. Светски лидери у извозу ове групе производа су Нови Зеланд (33,2%) и Аустралија (30,7%). Релативно велики извозник је и Велика Британија (око 8%), а потом следе: Ирска (4,8%), Кина (3,1%), Белгија (2,4%), Шпанија (2,2%), Уругвај (1,6%), Холандија и САД (са по 1,1%), Француска (1%), Аргентина (0,8%), Бугарска и Немачка (са по 0,7%) и Етиопија (0,6%). У светском извозу овчјег и козјег меса, Србија има врло скромно учешће од 0,01%.

Око 75% светског увоза овчјег и козјег меса апсорбује 15 највећих увозника ове групе производа. Највећи увозници су Француска (13%), Велика Британија (11%), САД (9%) и Кина (7%), а потом следе: Саудијска Арабија (6%), Белгија и Немачка (са по 4%), Мексико, Јапан, Јужна Африка, Италија и Уједињени Арапски Емирати (са по 3%), Нова Гвинеја, Канада и Малезија (са по 2%). Учешће Србије у светском увозу овчјег и козјег меса, врло је скромно и изједначено је са извозом истог од 0,01%.

Остало месо. Ову хетерогену групу чине све остале у табели 3 назначене врсте меса, које нису предмет појединачне анализе. Међународни промет осталог меса је врло скроман и креће се на нивоу од око 400 хиљада тона, што чини око 10% светске производње ове групе производа. При врло скромној просечној годишњој стопи раста од свега 0,3%, у последњем подпериоду у односу на први, промет предметне групе производа повећан је само за око 6%. Овако ниска динамика промета имала је за последицу пад учешћа осталог меса у структури укупног међународног промета меса за 1,4%.

Са учешћем од 55,7%, Европа је највећи извозник осталог меса. Иза Европе, такође, врло значајан извозник ове групе производа је Америка (18,7%), а потом следе Азија (9,9%), Африка (8,2%) и најзад Аустралија и Океанија (7,5%). Као и код извоза, Европа је истовремено и највећи увозник осталог меса (74,9%). Осим тога, и код осталих континената, исти је редослед код увоза као и код извоза, тј. иза Европе по учешћу у светском увозу ове групе производа следе Америка (8%), Азија (7,7%), Африка (5,2%) и Аустралија и Океанија (4,2%).

Релативно скромна заступљеност меса у међународном промету у односу на обим светске производње истог, резултанта је, пре свега, специфичних технолошко-комерцијалних карактеристика производа, широке распрострањености производње и настојања свих земаља, а посебно

неразвијених и земаља у развоју да домаће потребе за месом првенствено подмирују сопственом производњом.

Осим код увоза живинског меса, развијене земље у односу на неразвијене и земље у развоју, имају веће учешће како у укупном светском извозу тако и увозу свих осталих анализираних врста меса. Наиме, развијене земље у укупном светском извозу, односно увозу говеђег меса и меса бизона, учествују са 84, односно 76%, свињског меса 87, односно 83%, и код овчјег и козјег меса са 92, односно 63%. Међутим, код живинског меса, развијене земље имају само веће учешће у извозу (62%), док у увозу, веће учешће имају неразвијене земље и земље у развоју, јер је реч о релативно јевтинијој врсти меса.

Доминацију развијених земаља, како у извозу тако и у увозу анализираних производа (осим код увоза живинског меса), узрокују, пре свега, виши ниво економске развијености, односно већа куповна моћ потрошача, потребе за богатијим асортиманом понуде на домаћем тржишту, развијенија прехранбена индустрија, увоз сировина ради прераде и извоза скупљих финалних производа, реекспортни послови, могућности стицања већег профита на бази разлика у ценама на домаћем и иностраном тржишту и сл.

4. Закључак

Светску производњу меса карактерише позитиван тренд развоја. При просечној годишњој стопи раста од 2,5%, у последњем подпериоду (Ø2006/08) у односу на први, односно базни (Ø1989/91), производња је повећана за 59% и формирана је на нивоу од око 286 милиона тона. Међутим, због различитог регионалног размештаја и нивоа развијености бројних природних, привредних и друштвених чинилаца, обим, динамика и структура производње меса, врло су различити и неуједначени, како по континентима тако и по земљама.

Укупно и по појединим врстама, највећи део светске производње меса концентрисан је у релативно малом броју земаља. Наиме, у оквиру 15 земаља највећих произвођача, производи се преко 62% светске производње говеђег меса и меса бизона, око 84% свињског меса и по 72% живинског, односно овчјег и козјег меса. Посматрано са аспекта економске развијености, развијене земље дају већи део светске производње говеђег меса и меса бизона, док неразвијене земље и земље у развоју имају веће учешће у светској производњи свињског, живинског, овчјег и козјег меса.

У односу на производњу, међународни промет меса има динамичнију стопу раста. Уз просечну годишњу стопу од 4,6%, у последњем подпериоду у

односу на први, промет је повећан за 136,8% и формиран је на нивоу од око 33 милиона тона, што представља само око 12% укупне светске производње меса. Регионални размештај промета врло је различит и неуједначен, како по обиму тако и по структури, односно врстама меса.

Аналогно производњи, највећи део међународног промета меса остварује се у оквиру релативно малог броја земаља. Наиме, у оквиру 15 земаља највећих извозника, односно увозника, концентрисано је 90% светског извоза, односно око 66% светског увоза говеђег меса и меса бизона, свињског меса око 91%, односно 76%, живинског меса око 94%, односно 70% и овчјег и козјег меса око 92%, односно 75%. Истовремено, утврђено је да, код свих врста меса, осим код увоза живинског меса, развијене земље у односу на неразвијене и земље у развоју имају веће учешће, како у укупном извозу тако и укупном увозу ових производа.

Литература

1. Бјелић, П., (2008), *Међународна трговина*, Економски факултет, Београд.
2. Богданов, Н., Шеварлић, М. - уредници, (2007), *Међународна искуства у транзицији аграрног сектора и руралних подручја* – монографија, Друштво аграрних економиста Србије и Пољопривредни факултет, Београд.
3. Ђоровић, М., Милановић, М., Симић, Ј. и Лазић, В., (2005), *Специфични аспекти истраживања тржишта хране*, Маркетинг, бр.2, Београд.
4. Ђоровић, М., Милановић, М., Стевановић, С. и Лазић, В., (2007), *Глобално тржиште поврћа*, Економика пољопривреде, бр.2, Београд.
5. Ђоровић, М., Томин, А, (2007), *Тржиште и промет пољопривредних производа*, Пољопривредни факултет, Београд.
6. Марковић, П., Бабовић, Ј., (2002), *Србија у новом веку – менаџмент и маркетинг у савременом развоју пољопривреде*, Савез пољопривредних инжењера и техничара Југославије, Београд.
7. Милановић, М., (2009), *Економија природних ресурса*, Мегатренд универзитет, Београд.
8. Милосављевић, М., (2002), *Процес глобализације светске привреде*, Институт економских наука, Београд.
9. Петровић, М., (2002), *Стоочарство*, Пољопривредни факултет, Београд.

10. Поповић, Г., (2009), *Макроекономски аспекти агроеккономских мера у ЕУ*, Економика пољопривреде, бр.2, Београд.
11. Поповић, В., Катић, Б., (2007), *Увозна заштита и подршка извозу пољопривреде Србије у процесу приступања СТО и ЕУ* – монографија, Институт за економику пољопривреде, Београд.
12. Ракита, Б., (2002), *Међународни маркетинг*, Економски факултет, Београд.
13. Tomić, D., Ševarlić, M. - Edited by, (2007), *Development of Agriculture and rural areas in Central and Eastern Europe* – Thematic Proceedings European Association of Agricultural Economists; Serbian Association of Agricultural Economists.
14. Цвијановић, Д., Хамовић, В., Субић, Ј., Иванчевић, С. - уредници, (2008), *Мултифункционална пољопривреда и рурални развој (III)* – међународни научни скуп, Тематски зборник, Институт за економику пољопривреде, Београд.
15. Интернет, ФАО публикације и публикације РЗСС.

Примљено: 20.08.2009.

Одобрено: 28.09.2009.

GLOBAL MEAT MARKET

Milutin T. Đorović, Ph.D., Simo V. Stevanović, Ph.D., Verica M. Lazić, B.Sc
Faculty of Agriculture, Belgrade, Republic of Serbia

Summary

The paper deals with regional - comparative analysis of major world meat market and trade indices, as extremely important, inevitable and indispensable food product group in the human diet. It specially analyses trends, concerning regional differences in the volume, dynamics and structures of production and trade of beef and buffalo meat, pork, poultry meat and sheep and goat meat. Regions, i.e. countries, the largest producers and largest exporters and importers of these products have been defined.

Pursuant to the above - mentioned, it was found that there are very significant regional differences due to numerous natural, economic and social factors. In the analysis of relations and the degree of influence of aforementioned factors on changes and development directions of the observed phenomenon, quantitative and qualitative market research methods were used.

Key words: meat, world production, region, world market, international trade, export, import.

Author 's Address:

Dr Milutin T. Đorović
Poljoprivredni fakultet
Nemanjina 6
Beograd – Zemun
Republika Srbija
e-mail: djormi@agrif.bg.ac.rs